

МЕХАНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ, ВИКОНАВЧІ ОРГАНИ ТА МАШИНИ ДЛЯ ТВАРИННИЦТВА

УДК 631.17:636

ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ БІОТЕХНІЧНИХ СИСТЕМ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА

А.І.Фененко, докт. техн. наук, проф., **В. В. Ткач**, канд. техн. наук, *ННЦ «ІМЕСГ»*

Дано узагальнені результати досліджень щодо техніко-технологічного забезпечення та визначено тенденції розвитку галузі молочного тваринництва України.

Ключові слова: *апарат доїльний, ферма з виробництва молока, доїльний зал, біотехнічна система, молочне тваринництво.*

Проблема. Розвиток молочного тваринництва в Україні в найближчі 15—20 років буде супроводжуватись покращенням породних якостей корів, нарощуванням кормової бази, стандартизацією систем і способів утримання корів, застосуванням нового покоління технічно надійних засобів механізації і технологічного обладнання з фізіологічно безпечними режимами роботи, підвищенням рівня підготовки кадрів, створенням системи надійного технічного

сервісу, впровадженням у виробництво модульних технологічних комплексів, які будуть базуватись на реконструйованих і новозбудованих приміщеннях для утримання корів та забезпечать комфортні умови утримання тварин і роботи обслуговуючого персоналу.

Прискорення темпів розвитку молочного тваринництва потребує узагальнення вітчизняного і зарубіжного досвіду, розробки проектів реконструкції і будівництва індустріальних ферм з виробництва молока на основі нових техніко-технологічних рішень.

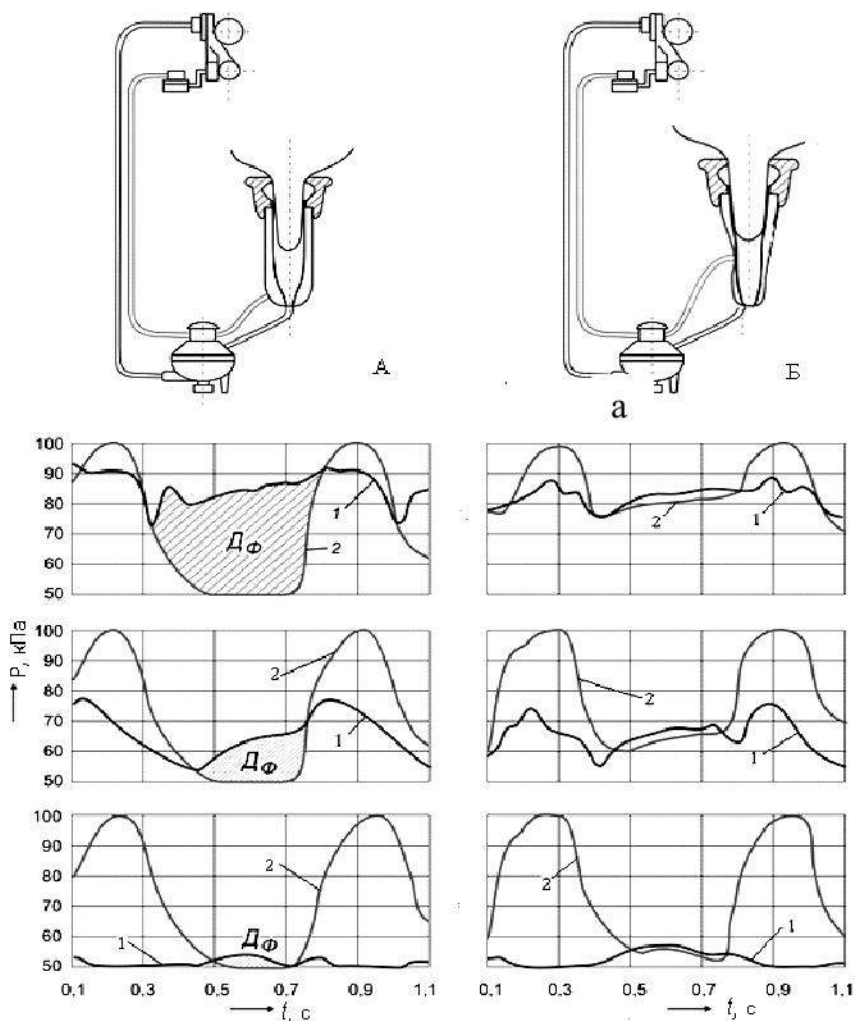
Набудуть поширення стійлово-вигульна і стійлово-табірна системи та регламентований прив'язний і безприв'язний способи утримання корів, які і визначатимуть напрямки розвитку технічних засобів та проектно-технологічних рішень для індустріальних ферм, зокрема, і технологічних ліній доїння, первинної обробки і переробки молока.

Мета досліджень. Обґрунтування параметрів, режимів роботи та типорозмірних рядів технічно надійної і фізіологічно безпечної доїльної техніки нового покоління на основі уніфікованих компонентів її елементної бази та плануально-технологічних рішень приміщень для утримання корів.

Результати досліджень. Одним з найбільш трудомістких і складних технологічних процесів у галузі молочного тваринництва є біотехнічний процес взаємодії складових системи «машина-тварина» — виведення молока із вим'я корови. Ефективність цього процесу визначають фізіологічні параметри молоковіддачі ланки «тварина» і режимна характеристика ланки «машина», яка включає виконавчий механізм доїльного апарата — стакан, пульсатор і колектор.

Процес машинного доїння корів сучасним двотактним доїльним апаратом здійснюється при нерівнозначних величинах тиску в піддйковому і міжстінному просторах виконавчих механізмів — стаканів, що створює дестимулюючий фактор D_{ϕ} , який є причиною неповного виведення молока і подразнень вим'я. Коефіцієнт ефективності сучасних доїльних апаратів не перевищує 0,96, захворювання корів маститом досягає 17 %.

У ННЦ «ІМЕСГ» розроблено дослідні зразки і проведені дослідження доїльних апаратів, які створюють стимулюючий, адекватно-змінний, відповідно швидкості виведення молока, режим роботи виконавчого механізму — стакан (рис. 1).

Рис. 1. Режимна характеристика виконавчого механізму — стакана при інтенсивності виведення молока $2,5 \text{ дм}^3/\text{хв}$:

а — серійний апарат АДУ-1; б — дослідний апарат ДА-Ф-70:

1 — тиск у піддйовому просторі; 2 — тиск у міжстінному просторі

Згідно досліджень ІТ НААН розроблені апарати забезпечують підвищення коефіцієнта ефективності машинного доїння від 0,89-0,91 до 0,96-0,99, що є одним з першочергових завдань, які потребують вирішення підчас підготовки виробництва нового покоління доїльної техніки.

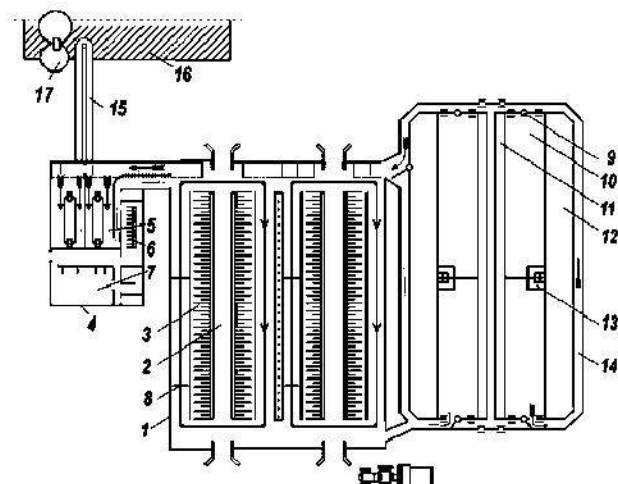
Наступним завданням є створення панувально-технологічних та проектних рішень для розвитку існуючих і будівництва нових індустриальних ферм з виробництва молока.

Для досягнення втраченого рівня механізації галузі молочного тваринництва, який мала Україна до 1990 року, не потрібно кардинально нових розробок, достатньо узагальнити та втілити на сучасному науково-технічному рівні досвід минулих років.

На першому етапі достатньо відтворити вже досягнутий рівень шляхом реконструкції існуючих ферм. При цьому на місці існуючих годівниць і проїзду обладнується кормовий стіл шириною 3,5-3,6 м. В торцевій частині корівника або Г-подібно до неї обладнується молокоприймальне відділення, що оптимізує показники використання доїльних установок типу «молокопровід», забезпечує покращення умов згодовування кормів, забезпечує оптимальний режим видоювання, транспортування і збереження молока.

Поряд з існуючими пропонуються покращені уніфіковані планувально-технологічні рішення корівників для утримання від 24-32 до 256 голів корів з кормовим проїздом, годівницями та комбінованими з кормовим столом стійлами-боксами, які в задній частині перекриті решітчастою підлогою (рис. 2, 3; табл.).

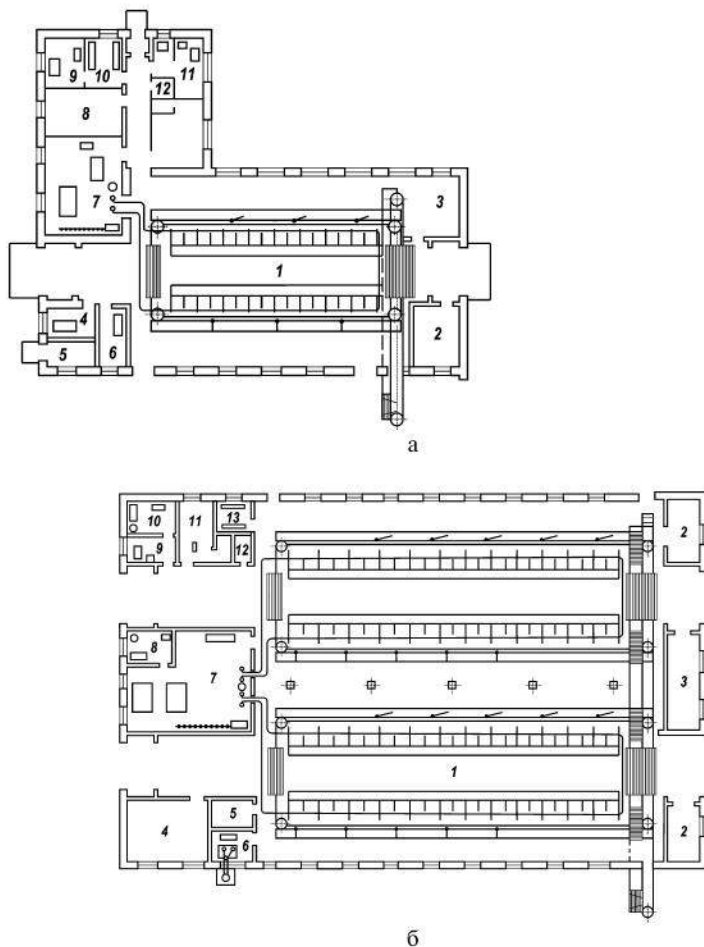
Площина стійла і решітки мають нахил і підняті по відношенню до проходу для корів на 0,2 м, що забезпечує видалення залишків гною через бокові вікна-щілини в канал, який обладнується замкнутим кільцевим, штанговим або шнековим конвеєром. При визначенні розміру ферми, дійного стада корів потрібно виходити з того, що прибуткове виробництво молока забезпечується на фермах із застосуванням індустриальних технологій при наявності високопродуктивного поголів'я, що становить 128 — 256 і значно більше голів корів. Виробництво молока на фермах меншого розміру потребує дотацій за рахунок прибутків інших галузей.

Рис. 2. Планувально-технологічне рішення з комбібоксовим утриманням і доїнням у доїльному залі:

1 — корівник; 2 — кормовий стіл; 3 — комбібокс; 4 — доїльно — молочний блок; 5 — доїльний зал; 6 — пункт профілактики; 7 — молокоприймальне відділення; 8 — дельта — скрепер; 9 — ворота; 10 — кормовигульна площадка; 11 — кормовий стіл; 12 — тінєвий навіс з глибокою підстилкою; 13 — напувалка групова; 14 — скотопрогін для корів; 15 — поперечний транспортер; 16 — гноєсховище; 17 — біогазова установка

Результати досліджень і випробувань, що проведені науково-дослідними установами України свідчать про можливість забезпечення виконання всіх основних технологічних операцій на сучасному рівні з використанням виключно вітчизняної техніки. Що стосується доїльної техніки, то Україна має спеціалізоване підприємство ВАТ «Брацлав», яке виготовляє типорозмірні ряди установок для доїння корів як у стійлах, так і в доїльному залі. Апробовані наукові розробки забезпечують виконання процесу з високими показниками технічної і фізіологічної надійності. При цьому основу стійлового обладнання складає удосконалений стійловий комплекс. Обладнання для молочного тваринництва виготовляють ВАТ «Брацлав», завод «Ковельсьільмаш», РТП «Гусятинське», інші підприємства.

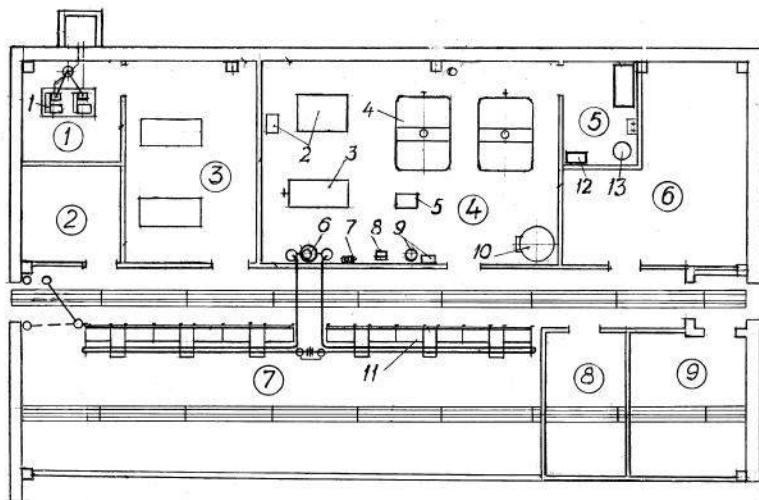
Рис. 3. Планувально-технологічні рішення з комбібоксовим утриманням і доїнням у молокопрвід:

а — дворядне приміщення на 12–128 голів корів; б — чотирирядне приміщення на 64–256 голів корів; 1 — стійлове приміщення; 2, 3 — складські приміщення; 4 — пункт технічного обслуговування; 5 — щитова; 6 — вакуум —насосне відділення; 7 — молокоприймальне відділення; 8, 10 — лабораторні приміщення; 11, 13 — побутові приміщення

Таблиця. Показники ефективності ферм з виробництва молока з комбіноксовим утриманням

Розмір модуля гол, корів	Доїння в стійлах				Доїння в доїльному залі			
	Добові затрати часу, год.	Кількість працюючих, чол.	Собівартість молока, грн./дм ³	Металосмінь, кг/гол	Добові затрати часу, год	Кількість працюючих, чол.	Собівартість молока, грн./дм ³	Металосмінь, кг/гол
24	11,3	2	3,12	139	10,8	2	4,16	202
32	15,9	2	2,37	112	14,7	2	3,12	162
48	20,5	3	2,34	112	18,9	3	3,12	119
64	28,1	4	2,34	90	21,5	4	3,12	97
96	36,8	5	2,05	77	27,5	4	2,08	109
128	49,3	7	1,95	61	36,0	5	1,95	84
192	65,1	9	1,75	63	46,6	6	1,82	81
256	92,7	12	1,75	53	66,0	9	1,75	67
384	118,7	15	1,75	63	82,0	11	1,56	80
512	147,2	17	1,61	53	101,5	13	1,56	61

ННЦ «ІМЕСГ», УкрНДІАгропроект розроблені проектні пропозиції щодо приміщень корівників, молочних і доїльно-молочних блоків, зокрема приміщення корівників з оптимальною технологічною шириною 6,5 м на один ряд тварин та доїльно-молочні блоки для установок різних типів та установки типу «Паралель» (рис. 4), який може бути використаний для літнього табору постійного базування.

Рис. 4. Планувально-технологічне рішення доїльно-молочного блока з установкою типу «Паралель»:

Приміщення: 1 — вакуум —насосна; 2 — електрошитова; 3 — компресорні установки; 4 — молокоприймальне відділення; 5 — лабораторія аналізів молока; 6 — адміністративне приміщення; 7 — доїльний зал з переддоїльним і післядоїльним обладнанням для корів; 8 — приміщення для зберігання і конвеєрної подачі кормів; 9 — пункт технічного обслуговування.

Обладнання: 1 — установка вакуумна; 2 — установка для обеззаражування молока інфрачервоним електронагрівом УОМ —К —1.0; 3 — резервуар для молока; 4 — резервуар для охолодження і зберігання молока; 6 — молокоприймальне обладнання молокопровідної лінії доїльної установки; 7 — охолоджувач молока; 5, 8, 9 — обладнання для циркуляційного промивання лінії молокопроводу і доїльних апаратів; 10 — водонагрівач; 11 — доїльна установка (Агрегат —12) типу «Паралель»; 12, 13 — обладнання для визначення показників якості молока

Перспективне будівництво індустріальних ферм по виробництву молока потребує нових техніко-технологічних і будівельних рішень, що вимагає виконання значного обсягу науково-дослідних і, головним чином, дослідно-конструкторських робіт, які мають гармонійно поєднувати всі критерії біотехнічної системи «людина-машина-тварина-комфорт» з елементами механізованих і автоматизованих технологій.

Механізовані індустріальні ферми по виробництву молока при оптимізованих показниках кормової бази, генетичного потенціалу стада корів, параметрах комфорту утримання тварин, надійності комплексу машин і кадровому забезпеченні завжди функціонують прибутково і при цьому забезпечують рослинництво високоякісними органічними добривами.

Натепер передові господарства галузі вирішують питання техніко-технологічного забезпечення шляхом закупівлі іноземної техніки, зокрема, кормозбиральних комбайнів, змішувачів-роздавачів кормів, доїльних установок.

При цьому, за умови грамотної державної політики щодо підтримки вітчизняного виробника, Україна в змозі самостійно вирішувати ці питання. Так, постійно модернізує виробництво і веде удосконалення обладнання ВАТ «Брацлав», який виготовляє не лише широкий типорозмірний ряд доїльної техніки, а і весь спектр основного технологічного обладнання для ферм з виробництва молока. Створення в ННЦ «ІМЕСГ» спільного з ВАТ «Брацлав» наукового підрозділу «Біотехнічні системи в тваринництві», оснащеного сучасним лабораторним обладнанням забезпечить виконання та координацію наукових досліджень і дослідно-конструкторських робіт в Україні на високому науково-технічному рівні.

Висновки. Для успішного розвитку галузі виробництва молока доцільно у найближчій перспективі (протягом найближчих п'яти років), орієнтуючись на результати попередніх досліджень та існуючі вітчизняні технічні рішення, розробити пілотні проектно-технологічні рішення та здійснити будівництво індустріальних комплексів з виробництва молока в кількох базових господарствах, з метою їх всебічної виробничої перевірки, що забезпечить розробку комплексу машин та проектів ферм для масового впровадження.

Створення нового покоління доїльної техніки потрібно вести з використанням фізіологічно безпечної елементної бази, яка усуває дестимулюючі

фактори і забезпечує ощадний режим виведення молока, що змінюється адекватно швидкості молоковиведення.

Проведення широких порівняльних випробувань прискорить налагодження серійного виробництва вітчизняної техніки, що збільшить темпи розвитку індустріального виробництва в молочному тваринництві.

ТЕХНИКО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ БИОТЕХНИЧЕСКИХ СИСТЕМ ПРОИЗВОДСТВА МОЛОКА

Обобщены результаты исследований относительно технико-технологического обеспечения и определены тенденции развития отрасли молочного животноводства Украины.

Ключевые слова: *аппарат доильный, ферма по производству молока, доильный зал, биотехническая система, молочное животноводство.*

THE TECHNICAL AND TECHNOLOGICAL ASPECTS OF IMPROVEMENT BIOTECHNOLOGICAL SYSTEMS OF MILK PRODUCTION

Given summarized the results of research on technical and technological support and identified development trends of dairy cattle breeding in Ukraine.

Key words: *machine milking, farm milk production, milking parlor, biotechnical system, dairy farming.*